

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

СМОЛЯНКО ЮЛІЯ МИКОЛАЇВНА

УДК 378.091.2:[174:373.2.011.3-051](043.3)

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
У ПРОЦЕСІ МАГІСТЕРСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

ЧЕРНІГІВ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Стрілець Світлана Іванівна,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка,
завідувач кафедри дошкільної
та початкової освіти.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член НАПН України
Богущ Алла Михайлівна,
Державний заклад «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»,
завідувач кафедри теорії і методики
дошкільної освіти;

кандидат педагогічних наук, доцент
Борова Валентина Євгенівна,
Приватний вищий навчальний заклад
«Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені академіка Степана Дем'янчука»,
доцент кафедри початкової та дошкільної освіти.

Захист відбудеться 30 березня 2018 р. о 13³⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 79.053.02 у Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка за адресою: 14013, м. Чернігів, вул. Гетьмана Полуботка, 53.

З дисертацією можна ознайомитися у Науковій бібліотеці Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (14013, м. Чернігів, вул. Гетьмана Полуботка, 53).

Автореферат розіслано 28 лютого 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

С. В. Гаркуша

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У зв'язку зі стрімким розвитком інформатизації системи вищої освіти та залученням технологій дистанційного навчання проблема формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти стає особливо актуальною. Зростає увага до загального культурного рівня студента, підвищення його педагогічної культури спілкування й поведінки та інших аспектів професійної культури майбутнього фахівця дошкільної освіти, який повинен бути теоретично та практично спроможним проаналізувати власну професійну компетентність і на цій основі сформувати платформу власного подальшого професійного й культурного зростання. Ефективність виконання функціональних обов'язків фахівцем дошкільної освіти прямо залежить від рівня його власної організаційної та професійної культури.

Законодавчо-нормативне підґрунтя функціонування сучасної системи дошкільної освіти визначається державними документами: Законами України «Про дошкільну освіту» (2001), «Про освіту» (2017); Базовим компонентом дошкільної освіти (2012), Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013), у яких окреслено пріоритетні завдання професійної підготовки фахівців нової формації – професіоналів, зорієнтованих на постійне професійне і культурне самовдосконалення.

Наукові основи вищої професійно-педагогічної освіти в Україні обґрунтовано в працях Н. Бібік, А. Богуш, С. Гаркуші, В. Кременя, В. Лугового, Н. Ничкало, М. Носка, О. Овчарука, Г. Тимошко та ін.; теоретико-методологічні засади неперервної професійної освіти розглянуто в роботах С. Гончаренка, С. Сисоєвої та ін.; модернізація педагогічної освіти на засадах компетентнісного підходу є предметом дослідження А. Богуш, Н. Бібік, О. Пометун, О. Савченко, Л. Хоружої та ін.; професіоналізм і фахова майстерність викладача вищої школи є предметом наукових розвідок Н. Гузій, О. Дубасенюк та ін.; фізичну культуру як складник загального розвитку особистості досліджено Л. Галаманжук, М. Носко, В. Пліско та ін.

Проблему професійної культури майбутніх фахівців як складника загальнолюдської культури та її формування досліджують за такими напрямками: формування особистості педагога як суб'єкта діяльності, цілісності його професійно-педагогічної підготовки (В. Бондар, І. Бужина, В. Вихор, Н. Кузьміна, З. Курлянд та ін.); теоретичні засади формування професійної культури на засадах культурологічного підходу (І. Зязюн, Н. Ничкало, І. Саботовська та ін.); педагогічні умови формування професійної культури майбутніх педагогів (А. Новікова, Л. Нікіфорова, І. Пальшкова та ін.); формування педагогічної культури студентів (Є. Бондаревська, В. Гриньова, І. Ісаєва, В. Кан-Калик та ін.); основи професійного становлення майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (Г. Беленька, В. Борова, Л. Загородня та ін.).

Зазначимо, що недостатньо дослідженою є проблема формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі

магістерської підготовки. Водночас у практиці вищої школи наявна низка суперечностей, яку необхідно розв'язати, як-от між:

– новою парадигмою вищої педагогічної освіти, спрямованою на підготовку компетентного і висококультурного фахівця дошкільної освіти, здатного транслювати систему загальнолюдських і професійних цінностей, та недостатнім рівнем сформованості професійно-педагогічної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти;

– необхідністю підвищення рівня загальної й професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти та відсутністю програмно-методичного супроводу їх підготовки;

– освітніми вимогами щодо підготовки фахівців дошкільної освіти і відсутністю науково обґрунтованих педагогічних умов та спеціально розробленої моделі, що забезпечують формування у майбутніх фахівців дошкільної освіти відповідної професійно-педагогічної культури у процесі магістерської підготовки.

Подолання виявлених суперечностей обумовлює потребу наукового осмислення та вирішення проблеми формування професійно-педагогічної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки.

Ураховуючи соціальну й науково-практичну значимість та актуальність окресленої проблеми, її недостатню теоретичну розробленість і нагальну необхідність розв'язати виявлені суперечності обумовили вибір теми дослідження: **«Формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження є складником комплексної теми науково-дослідної роботи Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка «Теорія і практика професійної дошкільної та початкової освіти в Україні в ХХІ ст.» (державний реєстраційний № 0115U002446).

Тему дисертаційного дослідження затверджено рішенням вченої ради Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка (протокол № 6 від 4 лютого 2015 року) та узгоджено Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук при НАПН України (протокол № 328 від 24 лютого 2016 року).

Мета та завдання дослідження. *Мета дослідження* – теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки.

Для досягнення мети дослідження визначено такі *завдання*:

1. Розкрити сутність і структуру феномена «професійна культура майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки»; уточнити зміст понять «професійна культура», «професійно-педагогічна культура».

2. Визначити компоненти, критерії, показники та схарактеризувати рівні сформованості професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки.

3. Виявити й науково обґрунтувати педагогічні умови формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки.

4. Розробити, теоретично обґрунтувати й апробувати ефективність моделі та експериментальної методики формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки.

Предмет дослідження – зміст та експериментальна методика формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки.

Для розв'язання поставлених завдань і досягнення мети на всіх етапах дослідження використано такі **методи дослідження**:

– *теоретичні*: теоретичний аналіз й узагальнення психолого-педагогічної, філософської, навчально-методичної та фахової літератури з проблеми дослідження; порівняльний аналіз нормативних документів із дошкільного фаху; систематизація, узагальнення науково-теоретичних та дослідних даних з метою обґрунтування сутності феномену «професійна культура майбутніх фахівців дошкільної освіти»;

– *емпіричні*: педагогічне спостереження, бесіди зі студентами, викладачами закладів вищої освіти, вихователями закладів дошкільної освіти, методистами; анкетування студентів та працівників закладів дошкільної освіти з метою вивчення стану сформованості рівнів професійної культури; опитування; самооцінювання; аналіз виконання творчих завдань культурологічного змісту; розв'язання студентами професійно-спрямованих ситуацій та педагогічних задач, що моделюють типові ситуації, які виникають у реальній практиці професійної діяльності вихователя закладу дошкільної освіти; моделювання – з метою розробити теоретичну модель та експериментальну методику формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти в освітньому процесі закладу вищої освіти; педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний етапи) з урахуванням теоретично обґрунтованих педагогічних умов для експериментальної перевірки ефективності розробленої моделі.

– *статистичні*: методи обробки експериментальних даних для кількісного та якісного аналізу, підтвердження вірогідності отриманих емпіричних результатів.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що *вперше*:

– розкрито сутність і структуру феномена «професійна культура майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки»;

– визначено й науково обґрунтовано педагогічні умови формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти (наявність

усталеної позитивної мотивації у майбутніх фахівців дошкільної освіти на культурно-зорієнтовану професійно-педагогічну діяльність; набуття майбутніми фахівцями дошкільної освіти особистісного досвіду професійної культури у процесі магістерської підготовки; занурення майбутніх фахівців дошкільної освіти в активну науково-дослідну роботу культурологічної спрямованості);

– визначено компоненти (особистісно-знаннєвий, мотиваційно-спрямований, практико-діяльнісний, рефлексивний), критерії (когнітивний, мотиваційний, поведінковий та оцінний) із відповідними показниками та схарактеризовано рівні (високий, достатній, низький) сформованості професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти;

– розроблено модель та експериментальну методику формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки (інформаційно-збагачувальний, репродуктивно-діяльнісний, креативно-діяльнісний, рефлексивно-оцінний етапи).

Уточнено змістові характеристики понять «професійна культура», «професійно-педагогічна культура».

Удосконалено організаційно-методичний інструментарій щодо формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки.

Подальшого розвитку набули: зміст і методика професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що розроблено діагностувальну та експериментальну методику формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти; навчально-методичний супровід процесу формування професійної культури (система вправ і ситуацій, завдання для самостійної роботи, навчальна програма, критерії оцінювання, методичні рекомендації, глосарій тощо); спецкурс «Формування професійної культури майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу»; тренінг «Педагогічні ситуації у професійній діяльності вихователя закладу дошкільної освіти», організовано гурток з теми «Виховуємо професійну культуру особистості».

Матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані викладачами закладів вищої освіти; вихователями закладів дошкільної освіти у професійно-педагогічній діяльності та студентами – майбутніми фахівцями дошкільної освіти під час професійної підготовки в освітньому процесі закладів вищої освіти.

Результати дослідження *впроваджено* в освітній процес Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка (довідка № 38 від 05 жовтня 2017 р.), ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (акт упровадження № 1414/24 від 30 червня 2017 р.), Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (довідка № 1097 від 03 травня 2017 р.), Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (довідка

№ 03-28/02/4254 від 31 жовтня 2017 р.), Чернігівського обласного Палацу дітей та юнацтва (довідка № 01-23/128 від 06 червня 2017 р.), Дошкільного навчального закладу № 447 м. Київ (довідка № 117 від 30 червня 2017 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові результати, представлені в дисертації, отримані автором самостійно. У працях, підготовлених у співавторстві, дисертантові належить: [3] – розкрито актуальність проблеми національно-патріотичного виховання молодого покоління, формування в студентської молоді високої патріотичної свідомості, загальнолюдських і морально-духовних цінностей у процесі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; [5] – обґрунтовано доцільність унесення розділу «Аналіз педагогічних ситуацій та розв’язання педагогічних задач» до експериментального спецкурсу «Формування професійної культури майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу».

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації та результати дослідження з даної теми неодноразово викладали та обговорювали на науково-практичних та міжнародних конференціях різного рівня, серед яких:

– *міжнародні*: «Сучасні тенденції в педагогічній освіті і науці України та Ізраїля: шлях до інтеграції» (Одеса, 2015); «Сучасні проблеми підготовки вчителя і його професійного вдосконалення», присвячена 315-річчю Чернігівського колегіуму та 100-річчю Чернігівського учительського інституту (Чернігів, 2015); «Проблеми якості професійної підготовки майбутніх педагогів у вищій школі», присвяченій 200-річчю Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, 2016); «Педагогічні ідеї Софії Русової у контексті сучасної освіти» (Чернігів, 2016); «Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі» (Одеса, 2017); «Формування особистості в багатоступеневій системі освіти: досвід, реалії, перспективи» (Умань, 2017); «Актуальні проблеми сучасної біомеханіки фізичного виховання та спорту» (Чернігів, 2017); «Дошкільна освіта: реалії та перспективи підготовки майбутніх фахівців» (Одеса, 2017); «Вплив досягнень психологічних і педагогічних наук на розвиток сучасного суспільства» (Харків, 2017);

– *усеукраїнські*: «Від творчого педагога до творчої дитини: гармонія партнерської взаємодії педагога з дитиною» (Кам’янець-Подільський, 2017).

Основні положення і результати дисертаційного дослідження систематично обговорювали на наукових і міжкафедральних семінарах та засіданнях кафедри дошкільної та початкової освіти Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка (2015-2017 рр.); усеукраїнських педагогічних читаннях «Філософія для дітей. В. О. Сухомлинський у діалозі з сучасністю» (Житомир, 2017); *науково-методичному семінарі*: «Підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи і вихователів дошкільних навчальних закладів» (Чернігів, 2015); *засіданні методичного об’єднання* «Формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти» в освітньому процесі діяльності Чернігівського обласного Палацу дітей та юнацтва для керівників

гуртка організованої пізнавально-розвивальної діяльності дітей дошкільного віку студія «Малятко».

Публікації. Результати дослідження висвітлено у 16 наукових працях, зокрема: 1 навчальний посібник; 6 статей у наукових фахових виданнях України з педагогічних наук; 1 стаття у науковому журналі, що внесений до міжнародних каталогів наукових видань і наукометричних баз; 1 стаття в іноземному науковому виданні; 6 – апробаційного характеру; 1 збірка казок для дітей дошкільного віку.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (217 найменувань, з них іноземною мовою – 5), 8 додатків на 45 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 285 сторінок, з них основного тексту – 200 сторінок. Робота містить 15 таблиць, 15 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність й науково-практичну значимість та доцільність визначеної проблеми; висвітлено ступінь її розробленості; визначено мету, об'єкт, предмет та завдання, методи дослідження; розкрито наукову новизну й практичне значення отриманих результатів; представлено відомості про апробацію та впровадження отриманих результатів дослідження; публікації та їх обсяг; окреслено структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі – **«Теоретичні засади формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки»** – проаналізовано професійну культуру як наукову категорію, здійснено дослідження проблеми професійної культури майбутніх педагогів у теорії педагогіки вищої школи.

Проблема формування професійної культури фахівців дошкільної освіти набуває особливої актуальності в умовах реформування української дошкільної освіти. З'ясовано, що проблему формування професійно-педагогічної культури досліджували Є. Бондаревська, О. Гармаш, В. Гриньова, І. Зязюн, Т. Зюзіна, Т. Іванова, І. Ісаєв, Л. Нечепоренко, І. Пальшкова, О. Рудницька, П. Щербань та ін.; розкрито загальні основи розвитку професійної культури Н. Криловою, Н. Ничкало, О. Смирною, Г. Соколовою та ін.; висвітлено окремі аспекти професійно-педагогічної культури вчителя Т. Бутенко, В. Кан-Калік, Я. Коломинський, Н. Лисенко, А. Мудрик, Т. Пономаренко, Г. Тарасенко та ін..

Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти вивчалися в дослідженнях Л. Артемової, Г. Беленької, А. Богуш, І. Дичківської, Л. Загородньої, Л. Зданевич, Н. Ковальової, Н. Лисенко, О. Листопада, В. Нестеренко, Т. Поніманської, Т. Танько, О. Федій та ін. Проблеми структури та змісту фахової підготовки майбутніх вихователів розглядали А. Алексєєва, Р. Бедрань, Г. Беленька, О. Богініч, Г. Григоренко, С. Іванчук та ін. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх фахівців в умовах магістратури розглянуто в роботах Л. Артемової, І. Княжевої, В. Кравченка, О. Листопада та ін. Натомість проблема формування професійної

культури в майбутніх фахівців дошкільної освіти в умовах магістратури не була предметом дослідження вчених.

Оновлення вищої освіти в Україні принципово змінює систему професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти. Доведено, що дошкільна освіта цілком правомірно посідає вагоме місце в професійній підготовці педагогічних працівників, а саме фахівців дошкільної галузі. Необхідність і важливість виховання дітей дошкільного віку компетентними фахівцями дошкільної освіти, які несуть висококультурний потенціал, безсумнівна. Від рівня їх професійної компетентності та культури залежить глибина і характер змін у закладі дошкільної освіти (далі – ЗДО). Сформувати такого педагога може збалансована система підготовки кадрів, у якій перша і остання ланка взаємопов'язані.

Підтверджено, що формування професійної культури фахівців пов'язане із сучасною модернізацією економічних, соціальних та освітньо-інформаційних інститутів суспільства. Ці перетворення виявляють сутнісні передумови входження в європейський освітній простір. Феномен професійної культури відіграє істотну роль у розвитку сучасної освіти, розкриваючи шляхи і напрями реформування освітньої системи і забезпечення її відповідності вимогам часу. На думку науковців (Є. Бондаревська, В. Гринова, І. Пальшкова та ін.), професійна культура є вищою формою фахової підготовки майбутнього спеціаліста, оскільки вона, по-перше, перетворює традиційну сукупність знань, умінь і навичок у цілісну систему, а по-друге, доповнює наявну систему духовно-ціннісними компонентами.

Під поняттям «професійна культура майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки» розуміємо складне інтегроване особистісне утворення, для якого характерна позитивна мотивація щодо професійної діяльності, сформованість ґрунтовних знань та умінь, сукупність професійно значущих особистісних якостей, ціннісні орієнтації і настанови, морально-духовні та етичні норми поведінки, які сприятимуть більш ефективно здійснювати професійну діяльність.

Беручи до уваги інноваційні перетворення в освітньому просторі, зауважимо, що проблема формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки потребує більш широкого теоретичного дослідження та практичного висвітлення.

У другому розділі – **«Обґрунтування педагогічних умов формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки»** – обґрунтовано педагогічні умови ефективності процесу формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти; розроблено модель формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти в процесі магістерської підготовки; визначено компоненти, критерії, показники, схарактеризовано рівні сформованості професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Основними педагогічними умовами формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти в процесі магістерської підготовки

визначено: наявність усталеної позитивної мотивації у майбутніх фахівців дошкільної освіти на культурно-зорієнтовану професійно-педагогічну діяльність; набуття майбутніми фахівцями дошкільної освіти особистісного досвіду професійної культури в процесі магістерської підготовки; занурення майбутніх фахівців дошкільної освіти в активну науково-дослідну роботу культурологічної спрямованості.

У дослідженні під педагогічними умовами розуміємо створення комплексу взаємопов'язаних та взаємодієвих форм, методів, засобів, обставин в освітньому процесі, що матимуть ефективний вплив на формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти під час магістерської підготовки у закладах вищої освіти.

На основі результатів здійсненого аналізу стану сформованості професійної культури студентів спеціальності «Дошкільна освіта» та з урахуванням теоретичних засад дослідження розроблено модель формування професійної культури майбутнього фахівця дошкільної освіти відповідно до визначених педагогічних умов її забезпечення.

Під моделлю формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти розуміємо теоретично обґрунтоване схематичне зображення, що розкриває структуру, зміст, методи та послідовність цілеспрямованого формування професійної культури у процесі підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в освітньому процесі закладу вищої освіти.

Теоретичними засадами побудови моделі формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти стали такі методологічні принципи: принцип розвитку, об'єктивності, доказовості, науковості, цілісності, детермінізму, активної діяльності особистості, неперервності, саморефлексивності, соціокультурної відповідності, інтеграції, культуровідповідності, професійно-педагогічного самовдосконалення, ситуативності, виробничо-професійної спрямованості (рис. 1).

У моделі зазначено мету – сформуванню професійну культуру у майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки, етапи (інформаційно-збагачувальний, репродуктивно-діяльнісний, креативно-діяльнісний, рефлексивно-оцінний), компоненти (особистісно-знаннєвий, мотиваційно-спрямований, практико-діяльнісний, рефлексивний), критерії (когнітивний, мотиваційний, поведінковий, оцінний), педагогічні умови, форми і методи роботи та рівні. Визначено показники за кожним критерієм сформованості професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Критеріями сформованості професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки виступили за: особистісно-знаннєвий компонент – когнітивний критерій з показниками: обізнаність з ключовими поняттями професійної культури майбутнього вихователя ЗДО; обізнаність з професійними якостями особистості майбутнього вихователя ЗДО; обізнаність з нормативним та програмно-методичним інструментарієм щодо формування професійної культури майбутніх вихователів); мотиваційно-спрямований компонент – мотиваційний

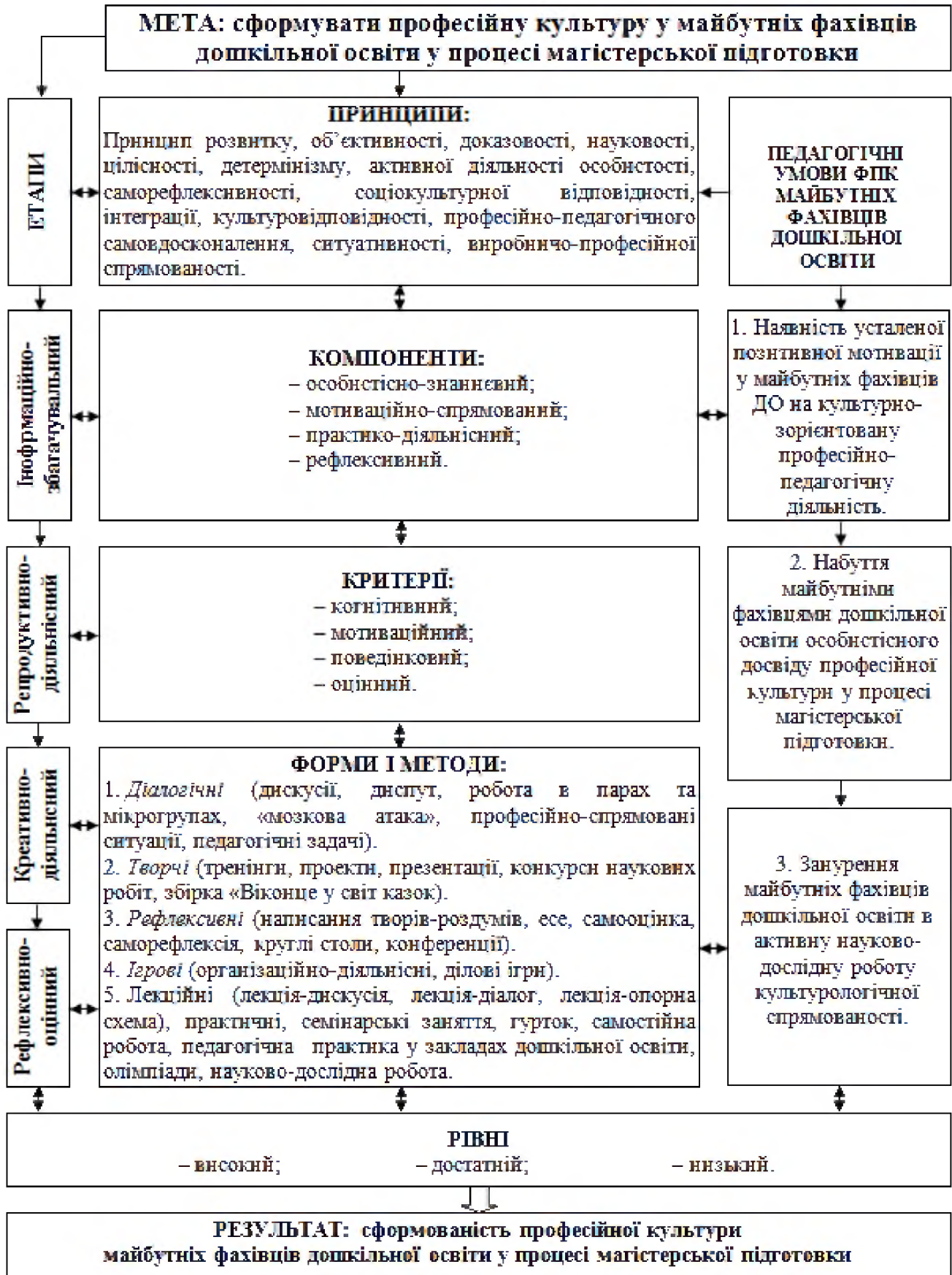

Рис. 1. Модель формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки

критерій з показниками: усвідомлення майбутніми фахівцями дошкільної освіти необхідності формування у майбутніх вихователів ЗДО професійної культури; наявність у майбутніх фахівців дошкільної освіти інтересу, бажання, потреби у формуванні у них професійної культури); практико-діяльнісний компонент – поведінковий критерій з показниками: наявність умінь педагогічної техніки в поведінці майбутніх фахівців дошкільної освіти; уміння використовувати формули мовленнєвого етикету у практиці спілкування; уміння виявляти педагогічний такт у процесі спілкування); рефлексивний компонент – оцінний критерій з показниками: вміння здійснювати саморегуляцію та самооцінювання своєї поведінки; взаємооцінка проявів професійної культури. На підставі окреслених критеріїв та показників, схарактеризовано рівні сформованості професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки: високий, достатній, низький.

Створену модель формування професійної культури розроблено відповідно до запропонованих та обґрунтованих педагогічних умов у системі проведення формувального етапу педагогічного експерименту, в межах якого здійснено поетапну цілеспрямовану роботу з формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки.

У третьому розділі «**Експериментально-дослідна робота з формування професійної культури у майбутніх фахівців дошкільної освіти**» розкрито стан формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти в сучасній практиці вищої освіти; описано зміст і методику формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки; здійснено порівняльний аналіз результатів рівнів сформованості професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти на констатувальному та формувальному етапах; подано основні результати дослідження.

Для визначення ефективності розроблених педагогічних умов формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти було проведено педагогічний експеримент, що дозволив одержати найбільш достовірні факти, які об'єктивно характеризують можливості вдосконалення процесу формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти під час магістерської підготовки.

Експериментальне дослідження проводилося упродовж 2014-2017 рр. на базі закладів вищої освіти Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка, ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, а також закладів дошкільної освіти Чернігівського обласного Палацу дітей та юнацтва, у системі функціонування гуртка організованої пізнавально-розвивальної діяльності дітей дошкільного віку «Студія «Малютко» та ДНЗ №447 м. Київ протягом 2016-2017 рр.

До педагогічного експерименту було залучено 225 студентів закладів вищої освіти освітнього ступеня «магістр» спеціальності «Дошкільна освіта», серед них: 115 студентів контрольних груп (КГ) та 110 студентів експериментальних груп (ЕГ), 10 керівників гуртка організованої пізнавально-розвивальної діяльності дітей дошкільного віку «Студія «Малютко» та 48 вихователів закладів дошкільної освіти та 18 викладачів закладів вищої освіти.

Відповідно до мети констатувального етапу педагогічного експерименту було здійснено вхідне діагностування відповідного процесу та проаналізовано отримані результати. Висловлено припущення, що розроблення діагностичного інструментарію та визначення рівня сформованості професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти дозволить об'єктивно з'ясувати його реальний стан у практичній діяльності закладів вищої освіти та встановити вихідні дані для формувального етапу педагогічного експерименту.

Результати проведеного дослідження підтвердили припущення щодо відсутності комплексного уявлення майбутніми фахівцями дошкільної освіти про поняття, що є значущими в культурологічному аспекті. За результатами кількісного та якісного аналізу рівнів сформованості професійної культури майбутніх фахівців ДО одержано середній показник за всіма критеріями: високий рівень виявлено у 10,53 % досліджуваних експериментальної групи (далі – ЕГ) і 11,60 % – контрольної групи (далі – КГ), достатній рівень – 47,80 % майбутніх фахівців дошкільної освіти та 47,64 % – КГ, низький рівень засвідчили 41,67 % респондентів ЕГ та 40,76 % КГ. Отже, на підставі одержаних результатів застосувавши λ -критерій Колмогорова-Смирнова наші два емпіричних розподіли не мають значимої відмінності, тобто експериментальна та контрольна групи на етапі констатувального експерименту однорідні.

Характер виявлених недоліків потребував цілеспрямованої роботи з формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки, що стало метою формувального етапу експерименту в освітньому процесі закладу вищої освіти.

Формувальний етап експерименту передбачав перевірку ефективності поетапної реалізації впровадження в освітній процес розробленої моделі формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти, експериментальної методики та педагогічних умов забезпечення.

Програму з дослідно-експериментальної роботи щодо формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки проводили зі студентами експериментальної групи за розробленою експериментальною методикою та моделлю, яка передбачала поетапну (інформаційно-збагачувальний, репродуктивно-діяльнісний, креативно-діяльнісний, рефлексивно-оцінний етапи) реалізацію визначених педагогічних умов, що були задіяні комплексно та на кожному з указаних етапів, визначали як домінують.

Мета першого етапу: збагатити теоретичні знання студентів з питань професійної культури майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти,

використовуючи наявне навчально-методичне забезпечення з окреслених тем; залучити майбутніх фахівців дошкільної освіти до активної розумової діяльності в процесі вивчення теоретичного матеріалу. На інформаційно-збагачувальному етапі було реалізовано першу педагогічну умову «Наявність усталеної позитивної мотивації у майбутніх фахівців дошкільної освіти на культурно-зорієнтовану професійно-педагогічну діяльність».

Для цього було розроблено програму і спецкурс «Формування професійної культури майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу» для студентів освітнього ступеня «магістр» спеціальності «Дошкільна освіта» та навчально-методичного забезпечення до нього, що відображено у навчальному посібнику.

Мета другого – репродуктивно-діяльнісного етапу: залучити студентів до відтворення набутих теоретичних знань у процесі навчальної діяльності. Задля цього студенти були задіяні до самопідготовки до семінарських і практичних занять, планування і розробки план-конспектів, практичних занять і лекцій для студентів молодших курсів, виготовлення ілюстративного матеріалу до окремих тем, пов'язаних із структурними компонентами професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

На даному етапі зі студентами в межах спецкурсу було здійснено вирішення педагогічних ситуацій та розв'язання педагогічних задач, що моделюють типові ситуації, які виникають у реальній практиці професійної діяльності вихователя ЗДО; розроблено вправи, спрямовані на розвиток структурних компонентів професійної культури майбутніх вихователів ЗДО; створення презентацій; ділові ігри («Педагогічна рада в ЗДО», «Я – вихователь закладу дошкільної освіти» тощо), де домінувала друга педагогічна умова «Набуття майбутніми фахівцями дошкільної освіти особистісного досвіду професійної культури у процесі магістерської підготовки».

На третьому креативно-діяльнісному етапі майбутніх фахівців ДО залучали до активної квазіпрофесійної творчої діяльності та було розроблено систему завдань для педагогічних практик: виробничої та асистентської, залучення їх до пошуково-дослідної роботи. Було розроблено і впроваджено тренінг «Професійна культура вихователя закладу дошкільної освіти: від теорії до практики», який передбачав проведення зі студентами магістратури систему вправ, спрямованих на розвиток їхньої особистісної сфери (емоційний стан, урівноваженість, міміка, жести, рухи тощо); виконання творчих завдань; написання творів на запропоновану тему; розробка проектів з теми «Професійна культура вихователя закладу дошкільної освіти» тощо. Тренінгові заняття проводили як на практичних заняттях зі спецкурсу, так і в гуртковій роботі. Було організовано гурток з теми «Виховуємо професійну культуру особистості». Заняття в гуртку проводили двічі на тиждень.

Одним із напрямів експериментальної роботи на цьому етапі було залучення студентів магістратури до науково-дослідної роботи, тобто реалізувалася третя педагогічна умова (занурення майбутніх фахівців дошкільної освіти в активну науково-дослідну роботу культурологічної

спрямованості). Так, на виробничу практику було запропоновано такі завдання: провести методичний семінар з вихователями ЗДО; скласти каталог методичної літератури з окресленої проблеми; організувати творчу групу, розробити схему акту інспекторської тематичної перевірки «Професійна культура вихователів у ЗДО». Для асистентської практики у ЗВО було запропоновано розробити текст лекції щодо проблеми формування професійної культури вихователя ЗДО.

Для студентів було проведено щорічні «Дні студентської науки», конкурси наукових робіт, олімпіади на факультеті та в межах ЗВО. Навчали студентів складати анотації на монографії, навчальні посібники, статті в наукових і фахових журналах, залучали до рецензування курсових робіт молодших курсів.

На четвертому рефлексивно-оцінному етапі студентів залучали до оцінно-рефлексивної діяльності, що передбачала оцінку сформованості ПК як у своїх колег, так і в себе. З цією метою на засіданнях гуртка було проведено низку вправ, ігрових ситуацій та ігор («Визнач мій настрій», поміркована емоція», «Мій портрет очима групи», «Стиль спілкування», «Проективний малюнок» тощо) та медитативні вправи.

Проведено для студентів – майбутніх фахівців дошкільної освіти, вихователів закладів дошкільної освіти та керівників гуртка організованої пізнавально-розвивальної діяльності дітей дошкільного віку «Студія «Малюнок» Чернігівського обласного Палацу дітей та юнацтва психолого-педагогічного тренінгу «Педагогічні ситуації у професійній діяльності вихователя ЗДО».

Після завершення формувального етапу експерименту було проведено контрольний зріз із метою виявлення динаміки рівнів сформованості професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки. Для перевірки достовірності одержаних результатів було використано λ -критерій Колмогорова-Смирнова для розрахунку λ -критерію між двома емпіричними розподілами. Отже, на підставі одержаних результатів наші два емпіричних розподіли мають значиму відмінність на рівні значущості $p = 0,01$, тобто експериментальна та контрольна групи на етапі формувального експерименту мають статистично достовірну відмінність.

Аналіз отриманих даних засвідчив, що існує істотна відмінність рівнів сформованості показників професійної культури студентів контрольних та експериментальних груп. Характерним є значне зростання на кінець експерименту всіх вимірюваних параметрів (рис. 2).

Як видно з рис. 2, на контрольному етапі дослідження результати змінилися в обох групах. Натомість в експериментальній групі вони виявилися більш суттєвими, оскільки було проведено формувальний експеримент з упровадженням експериментальної методики, моделі та визначених педагогічних умов, що сприяли розвитку спрямованості на педагогічну діяльність. Так, високого рівня досягли 23,86 % майбутніх фахівців дошкільної освіти (було 10,53 %), на достатньому рівні зафіксовано 65,08 % студентів (було 47,80 %), на низькому рівні залишилося 11,06 % майбутніх фахівців дошкільної освіти (було 41,67 %).

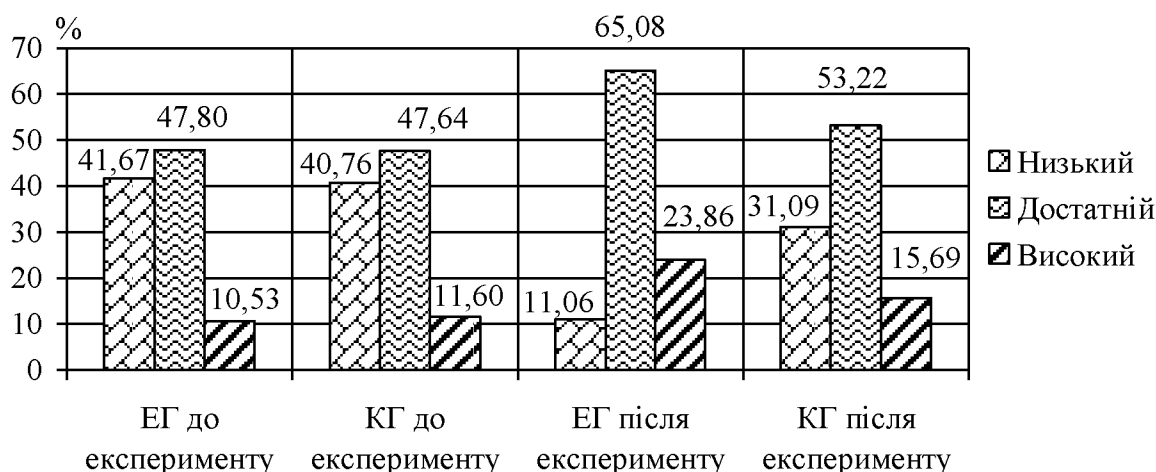

Рис. 2. Динаміка рівнів сформованості професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти (%)

У контрольній групі зміни, що відбулися в рівнях сформованості професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти, не такі суттєві порівняно з експериментальною групою. Високого рівня сформованості професійної культури досягло 15,69 % студентів (було 11,60 %), достатній рівень виявлено у 53,22 % майбутніх фахівців (було 47,64 %), низький рівень засвідчено у 31,09 % респондентів (було 40,76 %).

Отже, можна констатувати, що отримані результати експериментального дослідження з формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти підтвердили обґрунтованість теоретичних положень, виявили позитивну динаміку рівнів сформованості показників професійної культури в майбутніх фахівців дошкільної освіти, що дає підстави стверджувати про ефективність розробленої моделі, експериментальної методики формування професійної культури та доцільність використання запропонованих педагогічних умов.

ВИСНОВКИ

У дисертації подано теоретичне обґрунтування та практичне розв'язання актуального наукового завдання щодо формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки. Теоретико-методичне вирішення полягає в розробленні, науковому обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності запропонованої моделі формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки та педагогічних умов її забезпечення. Результати проведеного дослідження засвідчили ефективність розв'язання поставлених завдань і дали підстави для формулювання таких висновків:

1. Розкрито й теоретично обґрунтовано зміст і структуру феномена «професійна культура майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки».

Здійснено вивчення стану розробленості досліджуваної проблеми у науково-педагогічній теорії та практиці професійної підготовки майбутніх

фахівців дошкільної освіти, що дозволило розглянути феномен професійної культури у межах культурологічного та компетентнісного підходів. Виявлено необхідність створити ефективні педагогічні умови для становлення майбутнього фахівця дошкільної освіти як активного носія професійної культури.

Професійну культуру майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки розуміємо як складне інтегроване особистісне утворення, для якого характерна позитивна мотивація щодо професійної діяльності, сформованість ґрунтовних знань та умінь, сукупність професійно значущих особистісних якостей, ціннісні орієнтації і настанови, морально-духовні та етичні норми поведінки, які сприятимуть більш ефективно здійснювати професійну діяльність.

2. Визначено й теоретично доведено, що структура професійної культури містить взаємопов'язані компоненти (особистісно-знаннєвий, мотиваційно-спрямований, практико-діяльнісний, рефлексивний), обрано критерії з відповідними показниками сформованості професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти: когнітивний (показники: обізнаність з ключовими поняттями професійної культури майбутнього вихователя ЗДО; обізнаність з професійними якостями особистості майбутнього вихователя ЗДО; обізнаність з нормативним та програмно-методичним інструментарієм щодо формування професійної культури майбутніх вихователів), мотиваційний (показники: усвідомлення майбутніми фахівцями дошкільної освіти необхідності формування у майбутніх вихователів ЗДО професійної культури; наявність у майбутніх фахівців дошкільної освіти інтересу, бажання, потреби у формуванні у них професійної культури), поведінковий (показники: наявність умінь педагогічної техніки в поведінці майбутніх фахівців дошкільної освіти; вміння використовувати формули мовленнєвого етикету у практиці спілкування; вміння виявляти педагогічний такт у процесі спілкування), оцінний (показники: вміння здійснювати саморегуляцію та самооцінювання своєї поведінки; взаємооцінка проявів професійної культури).

На підставі визначених критеріальних показників схарактеризовано рівні сформованості професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти: високий, достатній, низький та запропоновано змістові характеристики кожного з них, що визначає специфіку їх проявів та взаємозв'язків.

3. Виявлено, розроблено й науково обґрунтовано педагогічні умови формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки: наявність усталеної позитивної мотивації в майбутніх фахівців дошкільної освіти на культурно-зорієнтовану професійно-педагогічну діяльність; набуття майбутніми фахівцями дошкільної освіти особистісного досвіду професійної культури у процесі магістерської підготовки; занурення майбутніх фахівців дошкільної освіти в активну науково-дослідну роботу культурологічної спрямованості.

У дослідженні під педагогічними умовами розуміємо створення комплексу взаємопов'язаних та взаємодієвих форм, методів, засобів, обставин в освітньому процесі, що матимуть ефективний вплив на формування

професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти під час магістерської підготовки у закладах вищої освіти.

4. Розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено дієвість моделі та експериментальної методики формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти в процесі магістерської підготовки. Для створення структури моделі формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти пройдено такі етапи дослідження: інформаційно-збагачувальний, репродуктивно-діяльнісний, креативно-діяльнісний, рефлексивно-оцінний.

У процесі проведення констатувального етапу експерименту з'ясовано, що у більшості студентів магістратури спеціальності «Дошкільна освіта» сформовані достатні та низькі рівні професійної культури, що й зумовило необхідність цілеспрямованої поетапної роботи з культурологічної підготовки майбутніх фахівців до роботи з вихователями закладів дошкільної освіти.

Результати проведеного формувального етапу педагогічного експерименту, якісний і кількісний аналіз, математично-статистичне опрацювання експериментальних даних, проведене за λ -критерієм Колмогорова-Смирнова засвідчили наявність істотних позитивних змін $\lambda_{\text{емп.}} > \lambda_{\text{кр.}}$ у рівнях сформованості професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти, що є підтвердженням ефективності впровадження педагогічних умов, моделі та експериментальної методики формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки.

Результати дослідження дають підстави вважати, що визначені завдання реалізовані, мета досягнута, суперечності вирішені. Запропонована педагогічні умови, модель та експериментальна методика можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти для професійної підготовки фахівців дошкільної освіти.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти. Подальшого дослідження потребує вивчення механізму впливу професійної культури на особистісну самореалізацію; розроблення технології організації виробничої практики майбутніх вихователів ЗДО у контексті формування професійної культури у вищій школі; дослідження зарубіжного досвіду формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Смолянко Ю. М. Формування професійної культури майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу : навч. посіб. Чернігів : Десна Поліграф, 2016. 152 с.

2. Smolianko Y. M. Future preschool teacher's professional culture formation in professional training process. *Modern tendencies in pedagogical education and science of Ukraine and Israel: the way to integration* / Ariel University. 2015. Iss. № 6. P. 373–379.

3. Стрілець С. І., Смолянко Ю. М. Шляхи реалізації національно-патріотичного виховання майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки* / Чернігів. нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка ; голов. ред. М. О. Носко. Чернігів : ЧНПУ, 2015. Вип. 130. С. 88–92.

4. Смолянко Ю. М. Спецкурс «Формування професійної культури майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу» як засіб підвищення професіоналізму. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки* / Чернігів. нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка ; голов. ред. М. О. Носко. Чернігів : ЧНПУ, 2016. Вип. 135. С. 129–132.

5. Стрілець С. І., Смолянко Ю. М. Підготовка майбутніх вихователів до професійного розв'язку педагогічних задач. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Серія: Педагогіка* / Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського ; голов. ред. А. М. Богуш. Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2016. Вип. 5 (112). С. 100–105.

6. Смолянко Ю. М. Навчальний посібник як засіб формування професійної культури майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Серія: Педагогічні науки* / Херсон. держ. ун-т. Херсон, 2016. Вип. LXXIII. Том 1. С. 130–134.

7. Смолянко Ю. М. Використання електронного навчального середовища Moodle під час підготовки майбутніх вихователів ДНЗ. *Молодий вчений*. 2017. № 4 (44). С. 460–464.

8. Смолянко Ю. М. Діагностика стану сформованості професійної культури майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи* : зб. наук. пр. Уман. держ. пед. ун-ту ім. Павла Тичини / редкол.: Н. С. Побірченко (голов. ред.) та ін. Умань : ФОП Жовтий О. О., 2017. №57. С. 218–225.

9. Смолянко Ю. М. Організаційні та психолого-педагогічні умови удосконалення процесу формування професійної культури майбутніх вихователів ДНЗ. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки* / Чернігів. нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка ; голов. ред. М. О. Носко. Чернігів : ЧНПУ, 2017. Вип. 147. Том. I. С. 355-360.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

10. Смолянко Ю. М. Основи діагностики рівнів сформованості професійної культури фахівців дошкільної освіти. *Філософія для дітей* : В. О. Сухомлинський у діалозі з сучасністю : пед. читання : зб. наук.-метод. пр. / за заг. ред. О. В. Сухомлинської, О. Я. Савченко. Житомир : ФО-П Левковець Н. М., 2017. С. 233–238.

11. Смолянко Ю. М. Спецкурс «Формування професійної культури майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу» як засіб підвищення професіоналізму. *Педагогічної ідеї Софії Русової у контексті сучасної освіти* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 160-річчю від дня народж. С. Ф. Русової (Чернігів, 18–19 лют. 2016 р.). Чернігів : Десна Поліграф, 2016. С. 202–204.

12. Стрілець С. І., Смолянко Ю. М. Основи підготовки майбутніх вихователів до успішного розв'язування педагогічних задач. *Проблеми якості професійної підготовки майбутніх педагогів у вищій школі* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 200-річчю держ. закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, 28–29 жовт. 2016 р.). Одеса : Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2016. С. 56–58.

13. Смолянко Ю. М. Використання інформаційно-комунікаційних технологій під час підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти. *Вплив досягнень психологічних і педагогічних наук на розвиток сучасного суспільства* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 10–11 берез. 2017 р.). Харків : Центр пед. дослідж., 2017. С. 75–78.

14. Смолянко Ю. М. Навчально-методичне забезпечення навчальної дисципліни «Формування професійної культури майбутнього вихователя ДНЗ». *Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі* : матеріали III Міжнар. конгресу (Одеса, 18–21 трав. 2017 р.). Одеса : Гельветика, 2017. С. 426–427.

15. Смолянко Ю. М. Дослідження рівнів сформованості професійної культури вихователів дошкільних навчальних закладів. *Від творчого педагога до творчої дитини: гармонія партнерської взаємодії педагога з дитиною* : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (Кам'янець-Подільський, 19–20 жовт. 2017 р.). Кам'янець-Подільський, 2017. С. 187–189.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати:

16. Віконце у світ казок / упоряд. Ю. М. Смолянко. Чернігів : ФОП Баликіна О. В., 2017. 28 с.

АНОТАЦІЇ

Смолянко Ю. М. Формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. – Чернігів, 2018.

У дисертації досліджено проблему формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки. Здійснено теоретичне узагальнення, обґрунтовано сутність поняття «професійна культура майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки» і розкрито його структуру, проаналізовано компоненти (особистісно-знансвий, мотиваційно-спрямований, практико-діяльнісний, рефлексивний), критерії (когнітивний, мотиваційний, поведінковий, оцінний), показники та схарактеризовано рівні сформованості професійної культури (високий, достатній, низький). Визначено й науково обґрунтовано, що ефективність процесу професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до формування професійної культури забезпечується комплексом педагогічних умов: наявність усталеної позитивної мотивації в майбутніх фахівців дошкільної освіти на культурно-зорієнтовану

професійно-педагогічну діяльність; набуття майбутніми фахівцями дошкільної освіти особистісного досвіду професійної культури у процесі магістерської підготовки; занурення майбутніх фахівців дошкільної освіти в активну науково-дослідну роботу культурологічної спрямованості. Проведено педагогічний експеримент, що підтвердив дієвість виявлених педагогічних умов формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки.

Ключові слова: майбутні фахівці, дошкільна освіта, професійна культура, процес магістерської підготовки, педагогічні умови, експериментальна методика, модель формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Смолянко Ю. Н. Формирование профессиональной культуры будущих специалистов дошкольного образования в процессе магистерской подготовки. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Национальный университет «Черниговский колледж» имени Т. Г. Шевченко. – Чернигов, 2018.

В диссертации исследована проблема формирования профессиональной культуры будущих специалистов дошкольного образования в процессе магистерской подготовки. Осуществлено теоретическое обобщение, обосновано суть и раскрыто структуру понятия «профессиональная культура будущих специалистов дошкольного образования в процессе магистерской подготовки», проанализированы компоненты (личностно-знаниевый, мотивационно-направленный, практико-деятельностный, рефлексивный), критерии (когнитивный, мотивационный, поведенческий, оценочный) и их показатели, охарактеризованы уровни сформированности профессиональной культуры (высокий, достаточный, низкий). Определено и научно обосновано, что эффективность процесса профессионально-педагогической подготовки будущих специалистов дошкольного образования к формированию профессиональной культуры обеспечивается комплексом педагогических условий: наличие устойчивой положительной мотивации у будущих специалистов дошкольного образования на культурно-ориентированную профессионально-педагогическую деятельность; приобретение будущими специалистами дошкольного образования личностного опыта профессиональной культуры в процессе магистерской подготовки; погружение будущих специалистов дошкольного образования в активную научно-исследовательскую работу культурологической направленности.

Ключевые слова: будущие специалисты, дошкольное образование, профессиональная культура, процесс магистерской подготовки, педагогические условия, экспериментальная методика, модель формирования профессиональной культуры будущих специалистов дошкольного образования.

Smolianko Y. M. Future preschool teacher's professional culture formation in the process of professional training. – Manuscript.

Thesis for the academic degree of the Candidate of pedagogic sciences in specialty 13.00.04 – theory and methodology of professional education. – T.H. Shevchenko National University "Chernihiv Colehium". – Chernihiv, 2018.

The problem of future preschool teachers' professional culture formation in the process of master's training is researched in the thesis. Theoretical generalization is realized, the essence is carried out and structure of the concept "future preschool education experts' professional culture in the process of master's training" is revealed; the concepts "professional culture", "professional and pedagogical culture" are specified.

It is determined and scientifically proved that the efficiency of future preschool education experts' professional and pedagogical training process to the professional culture formation is provided by a complex of pedagogical conditions: presence of future preschool education experts' steady positive motivation for focused cultural professional and pedagogical activity; future preschool education experts' personal experience acquisition of professional culture in the process of master's training; exposure of future preschool education experts in active research work of culturological orientation.

Creation of a complex of interconnected and interefficient forms, methods, means, conditions in educational process that will have effective impact on future preschool education experts' professional culture formation during master's training in the establishments of higher education is meant under pedagogical conditions in the research.

The effectiveness of the model and experimental methology of future preschool education experts' professional culture in the process of master's training is developed, theoretically proved and experimentally checked. For creation of future preschool education experts' professional culture structure model formation in the process of master's training the following stages are passed: information and concentrating, reproductive and activity, creative and activity, reflexive and estimative.

It is determined and theoretically proved that the structure of professional culture contains the interconnected components (personal and knowledge, motivationally-directed, practical and activity, reflexive), the criteria with the corresponding indicators of future preschool teachers' professional culture formation are chosen: cognitive, motivational, behavioural, estimative.

On the basis of defined criteria indicators levels of future preschool teachers' professional culture formation are characterized: high, sufficient, low and substantial characteristics of each of them, that define specific features of their manifestations and interrelations are also offered.

Future preschool education experts' professional culture in the process of master's training is understood as the difficult integrated personal formation that is characterized by positive motivation of rather professional activity, formation of fundamental knowledge and abilities, set of professionally significant personal

qualities, valuable orientations, moral and spiritual and ethical standards of behaviour promoting more effective professional activity.

Organizational and methodical maintenance for efficiency of future preschool education experts' professional culture formation process which main component is a special course "Future preschool teacher's professional culture formation" is developed. The main results of the research are implemented in educational process of establishments of higher education of Ukraine.

So, it is possible to note that the received results on study of professional culture of future preschool education experts' formation have confirmed validity of theoretical provisions, have found positive dynamics of levels of future preschool education experts' professional culture formation that give the grounds to claim about the efficiency of the developed model, an experimental methodology of professional culture formation and reasonability of use of the offered pedagogical conditions in the process of master's training.

Results of the research give the grounds to believe that certain tasks are realized, the aim is achieved, contradictions are solved. Pedagogical conditions are offered, the model and experimental methodology of professional culture formation can be used in educational process of higher educational institutions for preschool education experts' professional training.

Key words: future experts, preschool education, professional culture, process of master training, pedagogical conditions, future preschool education teachers' professional culture formation model.

Підписано до друку 27.02.2018 р. Формат 60x84 1/16.
Папір офсетний. Друк на різнографі.
Ум. друк. арк. 1,16. Обл.-вид. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Зам. № 0092.

Віддруковано ТОВ «Видавництво «Десна Поліграф»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія ДК № 4079 від 1 червня 2011 року

14027, м. Чернігів, вул. Станіславського, 40
Тел. (0462) 972-664